

yaqxı olmayanlar, kantuziya anları daha çox çığırdı. Mocbur olub onları götürdük. Deməyim odur ki, varlıqların evlərinə də nəso qeyri-adi şeylər olur. Artıq şeylər. Evdə artıq mebelin, artıq otaqların olması adamda göröksüz hisslər, lazımsız fikirlər oyadır. Evi qiçiltməkdə ağıllı iş görürsüz. Amma bu da azdır. Bir az da qiçiltmək lazımdır. Bir balaca da...

- O nədi elə başın çıxardı? Aaa. qış dimdiyini oxşayır, ördək başı! Necə də gözəldir! Vohşi ördəyo oxşayır! Bu hardanı bele? Gözlərimə inana bilmirəm! İndiki zamanədə bunun bir xeyli qiyməti var!

- Vaqonda bağısladılar. Uzun söhbətdi, sonra danışaram. Nə deyirson, yoaq mətbəxdə qalısın?

- Hə, əlbəttə. İndi Nyuşanı çağıraram, qoy gəlib yonsun, içini tomizləsin. Bu qışdan yaman dansırlar, deyirlər möhkəm soyuqlar düşəcəkdir, acliq baş alıb gedəcək.

- Əşşi, belə şeyləri hər yerdə dansırlar. Bir az əvvəl vaqonun pəncəsindən bayıra baxıb fikirləşirdim. Bu dünyada adamın ətilosindən, işindən öziz başqa nə ola bilər?

- Qalan şeylər bizim iradəmizdən asılı deyil. Görünür, çox adamı qarşıda bədbəxtlik gözləyir. Bəziləri canını qurtarmaq üçün canuba, Qafqazlara çıxıb getmək bərədə fikirləşir, buralardan bacardığı qədər uzaqlara. Belə fikirlər monim qaydalarına ziddi.

- Adam dişini-dişinə sıxmaqla da olsa, dogma diyarının taleyinə şerik olmalıdır. Mənə elə gəlir ki, bu qaçılmazdır. O ki, qaldı sizə, bu başqa məsələdir. Sizi arxayın bir yere göndərmək istəyirdim, Finlandiyaya-zada. Nəisə, hər pillənin üstündə yarım saat qalası olsa, bu gün çətin yuxarı çıxıa bilərik.

- Dayan. Qulaq as. Təzo xəbər var! Özü də necə xəbər! Mən də az qala unutmuşdum. Nikolay Nikolayeviç qayıdıb.

- Hansı Nikolay Nikolayeviç?

- Kolya dayı.

- Tonya! Ola bilməz! Ondan nə əcab?

- Görürson ki, olur. İşçərdən qayıdıb. Hərənib-fırlanıb gedib Londona da çıxıb. Özü də Finlandiyanı keçməklə.

- Tonya, zarafət ələmirson ki? Siz onu görüb ələmisiz? Hardadı? Onunla görüşə bilərəm? Özü də vaxt itirmədən, elə bu dəqiqə?

- Səbirsizlik ələmə! Şəhər kənarında, kiminsə bağına gedib. Sabah yox biri gün qayıdacaq, söz verib. Çox dəyişib, görson tanımazsan. Yolüstü Peterburqa da baş çəkib, bir müddət ilişib qalıb orda.

- Atam nəfəsi kəsilonə qədər onunla mübahisə ələyir. Doğrudan ha, niyə hər pillədə bu qədər dayanırıq? Gedək. Demək, qarşıda bizi yaxşı heç nə gözləmədiyimiz bərədə şeylələri sən də eşitmison, çətinliklər, təhlükələr, anlaşılmaqlıqlar, ələmi?

- Mən özüm ələ fikirləşirəm. Nəso. Çətinliklərə boyun əyən deyilik. Görək axırımız necə olur. Hamı necə, biz də ələ.

- Deyirlər odunsuz qalacağıq, susuz, işqsız qalacağıq. Pullar dəyişəcəkdir, deyirlər. Yükdəşməni saxlayacağıqlar. Yeno dayandıq. Gedək.

- Gör nə deyirson. Arbatdakı əmalatxanaların birində domirdən yastı peçlər düzəldirlər, camaat yaman tərəfilər. Deyirlər içində qəzet yandırmaqla üstündə yemək bişirmək olur. Ünvanı mənə veriblər. Nə qədər alıb daşımaya bilər, birini almaq lazımdır.

- Düz deyirson. Alarıq. Mənim ağıllı Tonyam. Son bir işə bax da, demək, Kolya dayı gəlib çıxıb! Hələ də ağılma şığış-

dıra bilmirəm!

- Mənim belə bir planım var. Yuxarıda, evin bir tərəfində biz, ata, Şaşenka da Nyuşayla bir yerdə, tutaq ki, iki, ya da üç otaqda yerbəyər olaq, lap iç-içə otaqlarda da olar, evin qalan hissəsini boşladacaq. Küçə tərəfdən aranı kəsək. Həmin o yastı, domir peçlərdən birini alıb yoaq otağın ortasından, üstü borusunu da uzadıb nəfəslikdən çıxardağ bayıra, paltar yumaq, yemək bişirmək, nahar, qonaq qəbul etmək, nə bilim, elə hər şeyi orda ələyək, evi birtəhər qızdıracaq. Allahın köməkliliylə görək qışı necə başa vururuq.

- O nə sözdü? Əlbəttə qışı başa vuraçağıq. Buna qətiyyəon şübhən olmasın. Ancaq bunu çox yaxşı fikirləşmişəm. Hələldi sənə. Bilirson nə var? Sonra da sənin planını qeyd ələyərək. Gətirdiyim dəyəyi qiğardırıq, necə dəyərli, təzo evə köçməyimiz münasibətilə Kolya dayımı da qonaq çağırırıq.

- Möhtəşəm. Qordondan xahiş ələyərəm spirit tapıb gətirər. Bir laboratoriya var, ordan gətirir. Bura bax. Sənə dedi-yim otaq budur. Bax buranı seçmişəm.

- Bəyənirson? Çamadanı qoy yerdə, düz get səbəti götür. Kolya dayıdan, Qordondan başqa, İnnokentini, bir də Şura Şlezingeri də dəvət ələyərək. Etiraz ələmirson ki? Yəqin bizim ələzyuyanın yeri yadından çıxmayıb hələ? Oralara dezinfeksiya dərmanlarından çiləmək yadından çıxmısan. Mən də gedim Şaşenkani gətirim, Nyuşanı aşığı göndərim, bir azdan səni çağıraram.

3

Moskvada onunçün əsas və maraqlı xəbər oğlunun varlığı idi. Şaşenka anadan olandan az sonra Yuri Andreyeviç cəbhəyə göndərdilər. Oğlu haqqında nə bilirdi o?

Bir dəfə yola düşməzədən əvvəl, Yuri Andreyeviç toplanış mantaqəsindən çıxıb Tonyanı görmək üçün birbaşə klinikaya gəlmişdi. Onun gəlməyi uşaqların yedirilmə vaxtına təsadüf etmişdi. O vaxt doktoru arvadının yanına buraxmamışdı.

Dəhlizdə oturub gözləmişdi. Elə bu vaxt mamaça otağına gedən uzun dəhlizin o başında, anaların uzandığı palatamın yanında eyni vaxtda on-on beş uşağın xorla ağlamaq səsi gəlmişdi.

Dayələr körpələri soyuğa verməkdən ehtiyatlanıb onları cüt-cüt qoltuqlarına vurub əməzirmək üçün tələskənliklə analarının yanına aparırdılar, kənarından baxanda sanki alış-veriş tələsirdilər.

- İnqə, inqə, - körpələr vəzifə bələrləri yerinə yetirirləmiş kimi, bir not üstə ağlayırdılar, ancaq bu unisonun içindən birçə səs o birlərindən seçilirdi. Həmin uşaq da "inqə, inqə" - deyib çığırdı, onun da səsinə insan əzabının bütün çarları hiss olunurdu, amma bu körpə o birlərindən fərqli olaraq vəzifə borcunu yerinə yetirməkçün deyil, sanki acığını, hirsini bürüzə vəkək üçün bas səsle, qəsdən müzaldayırdı.

Yuri Andreyeviç elə o an oğluna qayınatasının şərəfinə Aleksandr adı vermək qərarına gəlmişdi. Bu cür ağlağan körpənin mölz onun oğlu olduğuna hansı səbəbdən qərar verməyi özünə də qəribə gəlmişdi, çünki bu çığırtı fizionomiyayla bağlı bir şey idi, bu çığırtıda insanın gələcək xarakteri əks olunurdu, bu ağlaşma səsinə sanki oğlanın adı da əks-səda verirdi - Aleksandr və Yuri Andreyeviç bunu eşitmişdi.

Yuri Andreyeviç səhv etməmişdi. Sonradan həmin o bas səsle ağlayan körpənin həqiqətən də Şaşenka olduğu mə-

lum olmuşdu. Oğlu haqqında ilk bildiyi bu idi.

Yuri Andreyeviç çamadanı qaldırıb mətbəxdəki pəncərənin yanındakı üzü mahud örtüklü masanın üstünə qoydu. Bu otaq əvvəllər necəydi görson? Doktor xatırlaya bilmədi. Görünür, Tonya otaqdakı mebelləri çıxartmış, ya da divar kağızlarını dəyişmişdi.

Doktor ülgüklü götürmək üçün çamadanı açdı. Düz pəncərəylə üzəbüzdəki kilso zənginliyin sütnürləri arasında aydın, bütöv Ay görünürdü. Elə ki, Ay işığı çamadanın yuxarı tərəfindən yığılan ağlaların, alt paltarlarının, kitabların üstünə düşdü, otaq bir başqa cür işıqlandı və doktor harada olduğunu xatırlaya bildi.

Doktor bir müddət ələo dayanıb xəyalı daldı, sonra səbəti götürmək üçün aşağı endi.

Elə Anna İvanovnanın keçmiş anbarına tozo girmişdi ki, arvadı ikinci, ya da üçüncü otağın dəriniyindən onu səslədi:

- Gələ bilərsiniz, Yura!

Şaşenkannı yanına tələsdi.

İndiki uşaq otağı bir vaxtlar Tonyayla onun böyüdüüy uşaq otağıydı. Çarpayıda oğlan uşağı fotolarındakı kimi gözəl olmasa da, bir alma kimi Yuri Andreyeviçin mərhum anası Mariya Nikolayevna Jivaqoya oxşayırdı, bu, həyret ediləcək oxşarlığı idi, on çox da Yuri Andreyeviçin yaddaşında, xatirələrində qalan təsvirə oxşayırdı.

- Şaşenka, bax, ata, bu kişi sənin atandır, ataya əl ver, - Antonina Aleksandrova atasının işığı rəhatca qucağına alması, onu rahat qucaqlaya bilməsi üçün oğlunu çarpayının üstünə qoydu.

Şaşenka bu tanımadığı üzü tüküli kişini bir qədər yaxına buraxdı, sanki qorxdu, tez balaca əllərilə onu tələdi, Yuri Andreyeviç oğluna sarı əyləndə oğlan çevrilib anasının köynəyinin yaxasından yapışaraq qadının sifətinə səbətiliklə şapalaqlamağa başladı. Bir qədər də cəsarətlənən Şaşenka dəhşət içində anasının sinəsinə çöktdü, üzünü qadının sinəsinə sıxan oğlan çarəsiz uşaq məsumluylaya hönkür-hönkür ağladı.

-Şşşş, şşş, - Antonina Aleksandrova uşağı sakitləşdirməyə çalışdı. - Belə olmaz, Şaşenka. Ata ələ bilər ki, sən yaxşı oğlan deyilsən, ələ bilər ki, Şaşə təbiyyətsizdi.

Ataya göstər adamı necə öpməyini. Ağlama, ağlamaq olmaz, niyə axmaqlayırısan?

- Rahət burax uşağı, Tonya, - doktor dedi. - Əziyyət vermə ona, özün də kefini pozma. Mıyırım da səni, Allah bilir nələr fikirləşirson. Nə bilim, indi dəyəcəksən bu, pis ələmətdi, filan... Bəs şeylərdi hamısı. Özü də çox təbiidir. Uşaq birinci dəfədir mənə gəlmişdi.

Görürson. Sabah döyüşəcək, aramızdan su da keçməyəcək.

Doktor özü də otaqdan islanmış cüce kimi port çıxdı, içində qəribə bir hiss vardı, nəso bədbəxtlikdən xəbər vərən bir hiss.

Rus dilindən tərcümə edən:

Əyyub QIYAS

